

Source 1

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח', הלכה א'—סדור עשיית מצוות אלו בליל חמשה עשר כך הוא: בתחלה מוזגין כוס לכל אחד ואחד ומברך בורא פרי הגפן ואומר עליו קדוש היום וזמן ישותה, ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו, ומביאין שלחן ערוך ועליו מרור וירק אחר ומצה וחרוסת וגופו של כבש הפסח ובשר חגיגה של יום ארבעה עשר, ובזמן הזה מביאין על השלחן שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה.

Translation: The order of performing these Mitzvos on the eve of the 15th of Nissan is as follows: First, all pour the first cup of wine and recite the Bracha of Borei Pri Hagafen, then Kiddush and She'Hecheyanu and drink their cup of wine. Then they wash their hands with a Bracha. They bring out a table set with Marror, a second vegetable, Matzoh, Charoses, the carcass of the Korban Pesach and the meat of the Korban Chagiga. Today, they include two varieties of meat instead, one as a commemoration of the Korban Pesach and one as a commemoration of the Korban Chagiga.

Source 2

הלכה ב'—מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית, ואחר כך עוקרין השולחן מלפני קורא ההגדה לבדו, ומוזגין הכוס השני וכאן הבן שואל, ואומר הקורא מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה, שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי, שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות והלילה הזה מרורים, שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסובין והלילה הזה כולנו מסובין.

Translation: The leader begins by reciting the Bracha of Borei Pri Ha'Adama. He places the vegetable in the Charoses and he eats an olive size piece. All those present follow suit eating at least an olive size piece. The table is then removed from in front of the leader and a second cup of wine is poured. The youngest child then asks: Why is this night different from all other nights? On all other nights, we do not dip even once. Tonight, why do we dip the greens twice? On all other nights, we eat Chametz and Matzo. Tonight, why do we eat only Matzo? On all other nights we eat meat that is prepared either by grilling or in liquid. Tonight, why do we eat only grilled meat? On all other nights we eat any kind of herbs. Tonight, why do we eat bitter herbs? On all other nights we eat sitting or reclining. Tonight, why do we all recline?

Source 3

הלכה ג'—בזמן הזה אינו אומר והלילה הזה כולו צלי שאין לנו קרבן, ומתחיל בגנות וקורא עד שגומר דרש פרשת ארמי אובד אבי כולה.

Translation: In our era we omit the question that deals with the type of meat eaten since we no longer offer the Korban Pesach. The leader then answers by describing the shameful aspects of Jewish history and concludes by describing how G-d raised the Jewish People to a high level. He then explains the verses from Mikra Bikurim.

Source 4

הלכה ד'—ומחזיר השלחן לפניו ואומר פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה', ומגביה המרור בידו ואומר מרור זה שאנו אוכלין על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים שנאמר וימררו את חייהם, ומגביה המצה בידו ואומר מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וכו', ובזמן הזה אומר פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים על שם שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו וכו'.

Translation: The table is returned to in front of the leader and the leader declares that we offer the Korban Pesach to commemorate that G-d passed over the houses of our forefathers in Egypt as it is written: and you shall say this is the Pesach offering. He then raises the Marror and says: this Marror that we eat is to commemorate the bitter experience the Egyptians inflicted upon our ancestors in Egypt, as it is written: and they made their lives miserable. He then raises the Matzoh and and says: this Matzoh we eat to commemorate that our forefathers did not have time to allow the dough to rise due to G-d appearing and rescuing them suddenly as it is written: and they baked the dough that they took with them in exiting Egypt, etc. In our era, we add to our explanation of the Korban Pesach that it was offered while the Beis Hamikdash stood.

Source 5

הלכה ה'—ואומר לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר לרומם לגדל ולנצח למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הנסים האלו והוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה ומאפלה לאור גדול ונאמר לפניו הללוי—ה, הללוי—ה הללו עבדי ה' וגו' עד חלמיש למעינו מים, וחזרתם ברוך אתה ה' א—להינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו ללילה הזה לאכול בו מצה ומרורים, ובזמן הזה מוסיף כן ה' א—להינו וא—להי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה ה' גאל ישראל, ומברך בורא פרי הגפן ושותה הכוס השני.

Translation: He continues with: therefore it is our responsibility to acknowledge, glorify . . . and he concludes with the Bracha of Asher Ga'Alnu. In our era we add: so too G-d we hope that our holidays in the future will be celebrated in the rebuilt city of Yerushalayim, rejoicing in serving You in the rebuilt Beis Hamikdash and there we will eat our offerings and the Korban Pesach, the blood of which will be sprinkled by Your altar and we will acknowledge You with a new song celebrating our rescue and the redemption of our souls. Baruch Ata Hashem Ga'Al Yisroel. He recites a Bracha over the wine and drinks the second cup of wine.

Source 6

הלכה ו'—ואחר כך מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו שניה שהרי הסיה דעתו בשעת קריאת ההגדה, ולוקח שני ריקין חולק אחד מהן ומניח פרום לתוך שלם ומברך המוציא לחם מן הארץ, ומפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר ימים טובים משום שנאמר (דברים ט"ז)

הגדה The Origin Of The

לחם עוני; מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה. ואחר כך כורך מצה ומרור כאחד ומטבל בחרוסת ומברך ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצות ומרורים ואוכלן, ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

Translation: He then washes his hands a second times and again recites the Bracha of Al Netilas Yadayim because he has interrupted his thought process since last washing his hands. He takes two pieces of Matzoh, splits one and joins it with the whole piece and recites the Bracha over bread. Why does he not keep the pieces whole as he does on other occasions? This practice is based on the verse that describes Matzoh as the "poor man's bread." Just as a poor man has only pieces to eat and not a whole, so too we recite our Bracha over a broken piece of Matzoh. He then combines the Matzoh and Marror together and dips them in Charoses and recites the following Bracha: Al Achilas Matzoh and Marror. He then eats them as a combination sandwich. If he chooses to eat the Matzoh separately and the Marror separately, he then makes a Bracha for each.

Source 7

הלכה ז'-ואחר כך מברך ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הזבח ואוכל מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה, ומברך ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח, ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת של פסח.

Translation: He next recites the Bracha Al Achilas Ha'Zevach and eats from the meat of the Chagiga offering of the 14th of Nissan and then he recites the Bracha of Al Achilas Ha'Pesach and eats from the meat of the Korban Pesach. Both Brachos must be said; reciting one Bracha does not absolve the necessity of reciting the other Bracha.

Source 8

הלכה ח'-בזמן הזה שאין שם קרבן אחר שמברך המוציא לחם חוזר ומברך על אכילת מצה, ומטבל מצה בחרוסת ואוכל, וחוזר ומברך על אכילת מרור ומטבל מרור בחרוסת ואוכל, ולא ישהה אותו בחרוסת שמא יבטל טעמו, וזו מצוה מדברי סופרים, וחוזר וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש.

Translation: In our era, when we no longer offer the Korban Pesach, after reciting the Bracha of Ha'Motzei, he then recites the Bracha of Al Achilas Matzoh. He dips the Matzoh in Charoses and eats it. Then he recites the Bracha over Marror and dips the Marror in Charoses and eats it. He should not leave the Marror in the Charoses for too long out of concern that the bitterness of the vegetable be diminished. Eating Marror in our era is a Mitzvah that Chazal instituted. He then combines the Matzoh and Marror and dips them in Charoses and eats them without first reciting a Bracha to commemorate how Matzoh and Marror were eaten at the time the Beis Hamikdash stood.

Source 9

הלכה ט'-ואחר כך נמשך בסעודה ואוכל כל מה שהוא רוצה לאכול ושותה כל מה שהוא רוצה לשתות, ובאחרונה אוכל מבשר הפסח אפילו כזית ואינו טועם אחריו כלל, ובזמן הזה אוכל כזית מצה ואינו טועם אחריה כלום, כדי שיהיה הפסק סעודתו וטעם בשר הפסח או המצה בפיו שאכילתן היא המצוה.

הגדה The Origin Of The

Translation: He then continues with his meal, eating and drinking whatever he chooses. Then he eats a portion of the Korban Pesach and does not taste anything after. Today he eats an olive portion of Matzoh in its place and does not eat anything after. That way he has completed his meal by eating the meat of the Korban Pesach or the Matzoh that symbolizes it. That consumption is the primary Mitzvah.

Source 10

הלכה י'—ואחר כך נוטל ידיו ומברך ברכת המזון על כוס שלישי ושותהו, ואחר כך מוזג כוס רביעי וגומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר והיא יהללך ה' כל מעשיך וכו', ומברך בורא פרי הגפן ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה חוץ מן המים, ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול והוא מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל, וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוסות, ויש לו לגמור את ההלל בכל מקום שירצה אף על פי שאינו מקום סעודה.

Translation: He then washes his hands and recites Birkas Hamazone over the third cup of wine. After completing Birkas Hamazone, he drinks the third cup of wine. A fourth cup of wine is then poured over which he recites Hallel. He completes Hallel by reciting Birkas Hashir, the Bracha that begins: Yihalelucha Hashem Kal Ma'Asecha, etc. He then drinks the fourth cup and should not taste anything else that night except for water. He can pour a fifth cup and recite the Great Hallel over it. The Great Hallel is from Tehillim Chapters 136-137. The fifth cup is optional, unlike the other four cups. He can complete his recitation of Hallel wherever he wants. It does not have to be at the place where he ate his meal.

Source 11

הלכה יא'—מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלים, מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין גזירה שמא יאמרו בשר הפסח הוא, ובכל מקום אסור לאכול שה צלוי כולו כאחד בליל זה מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ, ואם היה מחותך או שחסר ממנו אבר או שלק בו אבר והוא מחובר הרי זה מותר במקום שנהגו.

Translation: In places that follow the custom of eating grilled meat at the Seder they may do so. In places where they did not follow the custom, the custom should not be followed since we are concerned that someone may mistake the grilled meat for the Korban Pesach that was brought when the Beis Hamikdash stood. In all places it is prohibited to take a sheep and grill it whole because that certainly gives the impression that he is attempting to fulfill the requirement of offering the Korban Pesach. However if the sheep that is being grilled is not kept whole, the sheep may be grilled provided it is in a place where they follow the custom of eating grilled meat at the Seder.

הגדת חז"ל מאת שמואל וואב ספראי דף 18

סיכום

בימי הבית עלו לירושלים אלפים רבים מן הארץ ומן התפוצות, לחגוג את חג הפסח בירושלים ובמקדש, אבל הם היו חלק קטן מן העם היהודי. עולי הרגל הביאו את קרבן הפסח לבתיהם, אחרי שנשחט במקדש, ואכלוהו משפחות משפחות וחבורות חבורות בחגיגות ובהתלהבות רבה, בליווי קריאת ההלל, קצתו לפני הסעודה וקצתו לאחריה. הסעודה לוותה בשתיית יין עם הקידוש ועם ברכת המזון ואולי אף עם קריאת ההלל. ואולם, אין כל רמז וכל זכר במקורות, הן התלמודיים והן החיצוניים, לשתיית ארבע כוסות של יין דווקא, ואף אין כל זכר ללימוד של סיפור יציאת מצרים ולקריאה בהגדה, כשם שאין כל רמז לקיומו של ספר ההגדה.

רובו של העם חגג את ליל הפסח בבית כשאר לילי שבת ומועד, בקידוש על היין ובברכת המזון במשפחה ובחבורה, ותו לא. קריאת ההלל בלילי פסחים נודעה רק בירושלים, כאשר ליוותה את קרבן הפסח בזמן שחיטתו והקרבתו ובזמן אכילתו. בשאר מקומות היישוב לא היה כל מקום לקריאת ההלל בבית ובמשפחה.

Translation: Summary: During the Second Temple era, thousands of Jews from Israel and the Diaspora travelled to Yerushalayim to celebrate the holiday of Pesach in Yerushalayim and in particular at the Beis Hamikdash. However, as great as their number was, they represented only a small percentage of the world Jewish population. The pilgrims would transport the Korban Pesach to where they were staying, after slaughtering it at the Beis Hamikdash and it was eaten by families in groups imbued by a holiday spirit and with great enthusiasm including the singing of Hallel, two chapters before the meal and the remainder after the meal. The meal was accompanied by the drinking of wine as well, certainly through the recital of Kiddush and Birkas Hamazone and perhaps even after completing Hallel. What is missing from the sources is any evidence, whether from the Talmud or otherwise, that they drank four cups of wine nor is there any indication that they engaged in study in an effort to portray the slavery or the redemption nor that any texts were read nor that they referred to a collection described as a Haggadah.

The majority of Jewish families celebrated the eve of Pesach at home in the same manner that they celebrated Shabbos and other holidays; i.e. reciting Kiddush and Birkas Hamazone together with their families or in groups and nothing more. The recital of Hallel was known only for those who were present in Yerushalayim on that night who heard Hallel being recited while the Korban Pesach was slaughtered and recited Hallel while they ate the Korban Pesach. Other Jewish communities had no basis upon which to have recited Hallel.